

галицьких землях і завершено процес інкорпорації українських земель до складу Польщі за Краківським привілеєм 1435 р.

За привілеєм 1460 році стрийські міщани були звільнені від юрисдикцій воєвод каштелянів, старост та інших королівських урядників. Міщан цим привілеєм було піддано судові вїта, що відповідав тільки перед королівським судом. Цей привілей Казимира Ягелончика для Стрия спричинив розвиток міста. Важливим у привілеї було те, що міщани одержали право займатися ремеслом.

У Стрию існував так званий «городський» («старостинський») суд. До підсудності городського суду належало розгляд кримінальних справ міщан, осілої шляхти про підпал, грабіж на дорозі, напад на дім, звалтування та ін. У зв'язку з тим, що городські суди засідали майже рік, а земські суди декілька разів на рік, городські суди поступово перейняли також і частину підсудності щодо цивільних справ. Шляхта отримала свій власний шляхетський суд і право приймати участь у сеймі.

Проте у 1537 році король Сигізмунд I Старий скасував «городський» суд у Стрию, бо місто було цілком знищено татарським нападом у 1523 році. Внаслідок цього місто стало економічно занепадати.

У 1547 р. був відновлений привілей звільнення від мит всіх міст і містечок навколо Львова. Відтоді стрийським міщанам було дозволено займатися ремеслом. Вони об'єднувалися в цехові організації. Зокрема, у тому ж році ініціаторами створення кушнірського цеху стали Іван Дірович і Максим Грубій, які здобули від львівських кушнірів копію їхнього статуту. Він став підставою для статуту кушнірів Стрия.

Виникнення у Стрию інших цехів – шевського, гончарського, ткацького, кравецького, ковальського, слюсарського, цеху мечників та золотарів – підтверджує Пергаментна грамота 1563 р.

Отже, Стрий був адміністративним центром Галицького князівства практично від часу свого заснування. На підставі королівських привілеїв 1431 і 1460 рр. міське управління в Стрию здійснювалося відповідно до так званого Магдебурзького права, згідно з яким міське управління (магістрат) складалося з ради, на чолі якої стояв бургомістр, і судової лави, очолюваної вїтом. У Стрию існував так званий «городський» («старостинський») суд, який був скасований у 1537 році королем Сигізмундом I Старим, бо місто було цілком знищено татарським нападом у 1523 році. У 1547 р. був відновлений привілей звільнення від мит всіх міст і містечок навколо Львова. Відтоді стрийським міщанам було дозволено займатися ремеслом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ісаєвич Я. Дзвони віків.(сторінки історії Стрия).-//Хвилі Стрия.- 1995.
2. Гречило А. Історичні символи Стрия та їхня сучасна інтерпретація // Стрийщина крізь призму століть. – Дрогобич. – 2004. – Випуск 3. – С.50.
3. Король В. Історія Стрийської гімназії (1880-1918).-1995,-Т.1.
4. Стрийщина (сторінки історії). — Книга 1. — Стрий : Щедрик, 2009. — 688 с.

Х. Сидор

Науковий керівник – к.і.н., доц. І.Я.Терлюк

МІСТО БЕЛЗ:ШТРИХИ ДО ПОЛІТИЧНОЇ ІСТОРІЇ ДАВГЬОРУСЬКОЇ ДОБИ

Белз — одне з найдавніших поселень Львівщини, що виникло як городище. А згодом виросло в укріплене місто. В VIII—X століттях Белз, напевно, був осередком територіального об'єднання східнослов'янського племені — бужан, яке із зміцненням давньоруської держави в X столітті стало визнавати верховну владу Київської Русі. Про це свідчать, зокрема, археологічні пам'ятки, виявлені під час розвідувальних розкопок на території старовинного Белза.

На початку XI століття на історичній арені Белз з'явився вже як значиме місто західної окраїни Київської Русі. З XII по XV століття — протягом 300 років, Белз був столицею окремого удільного князівства. Про значну роль Белзького князівства у політичних і міжнародних відносинах XII і XIII століть свідчить, зокрема, той факт, що дві королеви Польщі — дружина Казимира

Справедливого (1177—1194 рр.) Олена і дружина Лешка Білого (1206—1226) Гримислава походили з Белза. Перша була дочкою белзького князя Всеволода, а друга — його сина Олександра. Молодша дочка цього ж белзького князя — Анастасія була одружена з Болеславом князем Мазовецьким.

Літописні джерела наводять цілий ряд імен белзьких князів, які брали діяльну участь у політичному житті Галицько-Волинської Русі XII—XIV століть. До визначніших з них належить молодший брат Романа Мстиславовича, засновника Галицько-Волинської держави — Всеволод і його син Олександр, який князував у Белзі з 1195 по 1234 рік. 19 серпня 1170 року помер князь Мстислав Ізяславович. Своім заповітом він поділив володимирський уділ на чотири частини: Володимир дістав його найстарший син Роман, творець Галицько-Волинської Держави, другий син, Всеволод, дістав Белз, третій, Святослав, дістав Червен, а четвертий, Володимир Берестя. Таким способом 1170 рік зазначився в історії Белза тим, що наш город став тоді княжою столицею.

З кінця XII — початку XIII століття Белз кілька разів переходив з рук в руки. 1234 року Данило Галицький при активній допомозі населення прогнав з Белза князя Олександра. Із зміцненням Галицько-Волинської держави Белзьке князівство залишається в феодалній залежності від неї до половини XIV століття.

Під час татарської навали Белз в 1241 році був спалений, замок зруйнований, більша частина жителів перебита або забрана в полон. Відбудова міста після нападу тривала кілька десятиліть.

З 1340 по 1377 рік Белзьке князівство підпорядковувалося Великому князівству Литовському. Престол Белзького князівства займають такі державні діячі, як Любарт Гедимінович і Юрій Наримунтович. Белзькі «русичі» з литовцями протягом десятиліть загороджували своїми щитами дорогу полчищам угорських і польських загарбників, що намагались підкорити собі всю Русь.

Угорські і польські хроніки того часу свідчать про оборону Белза в 1349, 1352, 1366 і 1377 роках. Під час облоги Белза в 1352 році польські і угорські війська під командуванням самого угорського короля Людовика відступили, зазнавши великих втрат.

Наприкінці XIV століття (1388 р.) Белзьке князівство переходить до мазовецьких князів — васалів Польщі. Провадиться посилена колонізація Белзчини польською шляхтою та німецькими і єврейськими поселенцями. Одночасно починається наступ Ватікану, який ревно покриває новоздобуті руські землі сіткою католицьких костельців і монастирів. У Белзі було засновано монастир ордену Домініканців та католицьку парафію. Проти нових порядків у 1431 році на Белзчині розгорілася боротьба широких народних мас. Белзькі руські повстанці, надіючись на допомогу литовців з Свидригайлом на чолі, виступили зі зброєю в руках і почали громити польську шляхту та католицьких ксьондзів. Повстанці здобули Буськ. Польський король, який тоді вів облогу Луцька, змушений був виділити цілу армію карателів чисельністю 6000 солдат, які вогнем і мечем втихомирили белзьких русичів.

На цьому закінчується період давньоруського міста Белза. Панування мазовецьких князів тривало тут до 1462 року, коли в один день було отруєно обох останніх претендентів з мазовецької династії на белзький престол. З того часу перестало існувати окреме удільне Белзьке князівство. Белз перестав бути «стольним городом» удільного князівства, а його територію було приєднано безпосередньо до складу Польського королівства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Коструба, Т. Белз і белзька земля / Т. Коструба. – Нью-Йорк: Computoprint Corporation, 1989. – 166 с.
2. Белз, Сокальський район, Львівська область [Електронний ресурс] // Історія міст і сіл української РСР, 1962. – Режим доступу: <http://ukrssr.com.ua>, вільний. Загл. з екрану. (17.03.2017).